

МІНІСТЕРСТВО ОВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Кафедра журналістики та філології

**ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА: ДОБІРКА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ
МАТЕРІАЛІВ**

Ecological problems: a selection of journalistic materials

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки спеціальності «Журналістика»
освітньої програми «Журналістика»
групи ЖТ-71

Шматченко Дар'ї Богданівни

Науковий керівник

Ковальова Тетяна Вікторівна

доцент, кандидат наук із соціальних
комунікацій

Суми 2021

Бібліографічний опис

Шматченко, Д. Б. Екологічна проблематика: добірка журналістських матеріалів [Текст]: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня «бакалавр»; спец. 061 – журналістика / Д. Б. Шматченко; наук. керівник Т. В. Ковальова. – Суми: СумДУ, 2021. – 35 с.

У роботі на основі вивчення специфіки написання журналістських текстів екологічної проблематики розглядаються особливості підготовки власного творчого проекту, створення журналістських матеріалів та їх поширення.

Ключові слова: екологічна проблематика, жанри, журналістські матеріали.

Зміст

I. Пояснювальна записка.....	3
Вступ.....	5
Розділ 1. Екологічні проблеми в медіапросторі	5
Розділ 2. Специфікація інформаційного продукту.....	12
Список використаних джерел.....	14
II. Інформаційний продукт.....	17
Висновки.....	34

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ВСТУП

Екологічна журналістика передбачає висвітлення екологічних проблем як світового, так і територіального значення. Предметом досліджень є збір, аналіз і розповсюдження інформації, що стосується сучасних подій, напрямів і проблем, пов'язаних з навколишнім середовищем та взаємодією людини з ним.

У повсякденному житті громадськість часто вважає, що екологічні проблеми не є досить важливими, аби звертати на це особливу увагу. Водночас суспільство навіть не намагається повною мірою використовувати ресурси для збереження навколишнього середовища. Також однією із причин бездіяльності людей є – необізнаність у питаннях екології, тобто не те, що не помічати сміття на вулицях, а зовсім не замислюватися про це, та й ще власноруч долучатися до засмічення. Адміністративної відповідальності було мало жителям України, для того щоб подолати глобальну екологічну кризу. Світу не вистачає системного підходу, тому внесок кожного члена суспільства є досить важливим для збереження природи [8].

Саме тому роль екологічної журналістики повинна зростати, а метою має бути інформування реципієнтів про стан навколишнього середовища в Україні зокрема та екологічні проблеми у світі загалом. Чітке та розумне висвітлення цієї інформації у медіа підвищить обізнаність людей, що допоможе зацікавити та змусити кожного діяти на благо навколишнього світу. Відтак, проблема екології повинна вирішуватися в першу чергу, тому що від цього залежить здорове майбутнє нашої країни та взагалі світу [8]. Журналісти повинні якнайчастіше висвітлювати цю тему в своїх матеріалах. Усе це засвідчує актуальність роботи.

Дослідженням означеної тематики займалися українські науковці,

зокрема Коханова Л. у праці «Екологічна журналістика, PR і реклама»; Кочінева А., Берлова О., Колесникова В. у праці «Екологічна журналістика» тощо.

Мета кваліфікаційної роботи – створити журналістські матеріали з екологічної проблематики.

Завдання:

- провести моніторинг медіа щодо специфіки представлення матеріалів із екологічної проблематики;

– описати специфікацію власних журналістських матеріалів;

– написати власні матеріали з означеної тематики.

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається з пояснювальної записки (яка включає вступ, два розділи та список використаних джерел), творчого доробку та висновків. Загальний обсяг роботи – 35 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДІАПРОСТОРИ

Проблема екології є важливою та актуальною у світі, в Україні зокрема. Україна займає четверте місце серед найбільш забруднених європейських країн. Тож завдання медіа сьогодні полягає, по-перше, в якісному інформуванні суспільства щодо існування екологічних проблем та шляхів їх вирішення. Домогтися цього можна тільки через загальну екологічну освіченість громадян. По-друге, обізнаність людини про екологічне становище країни – це змога переосмислити свій спосіб життя, можливості охорони природи тощо.

Журналісти повинні частіше звертати увагу на проблему екології, висвітлювати цю тематику в пресі. Екологічна стабільність на планеті є умовою виживання людини. Саме такий меседж повинні нести працівники мас-медіа, висвітлювати означені проблеми у своїх матеріалах. Насамперед, журналісти повинні бути кваліфікованими та володіти екологічними знаннями і поширювати їх у суспільство. Саме тому екологічна освіта є однією з передумов їхнього професіоналізму.

На сьогодні екологічна ситуація в Україні досягла критичного рівня, що зумовлює необхідність у тому, щоб про це говорили та відокремили тематикою в медіа. Без усіляких доказів та неозброєним оком можна побачити та усвідомити цю проблему. Головною складовою в екологічній журналістиці стало те, що ця сфера перейшла з наукової в соціальну.

Інстинкт виживання – основний інстинкт, який зачіпає екологія. Предметом того є взаємодія людей з живою та неживою природою, яка змінює навколишнє середовище через використання, перерозподіл та руйнування його ресурсів. Простіше версія цього тлумачення звучить як постійне, послідовне висвітлення екологічних питань в усіх його значеннях. Причому предметом таких тем може бути не тільки проблеми, а й позитивні

новини у використанні природного середовища.

Для моніторингу було обрано такі українські видання, як газета «День», інтернет-видання «Дзеркало тижня» та інформаційне агентство «УНІАН».

Для порівняння частоти появи матеріалів з теми дослідження виокремили кількісно 22 матеріали. Таким чином, в газеті «День» 22 матеріали оприлюднено за пів року, в період з 20.07.2020 по 09.12.2020, в «Дзеркало тижня» 22 матеріали за три роки, в період з 2017 року по 2020 рік, в «УНІАН» 22 матеріали за один місяць, з 02.12.2020 по 28.12.2020. Тож, найкраще висвітлює тему екології інформаційне агентство «УНІАН», бо в день виходить по 3–5 матеріалів з теми. У цей час газета «День» публікує по 1–2 матеріали кожні 1–5 днів і «Дзеркало тижня» публікує по 2–5 матеріали в місяць.

Інтернет-видання «Дзеркало тижня» має окрему рубрику з екології «Довкілля». Із проаналізованих 17 матеріалів написані у жанрі стаття, 2 – у жанрі нарис і 1 матеріал – у жанрі інтерв'ю.

Газета «День» не має окремої рубрики для висвітлення новин з екології, вони подаються так само, як і інші теми, в одному номері за послідовністю. Усі матеріали написані у жанрі замітка та один матеріал у жанрі стаття. Також жодна замітка не має автора, на відміну від інформаційної агенції «УНІАН», де практично усі замітки підписані ім'ям автора.

«УНІАН» має окрему рубрику «Екологія» в розділі «Спецпроекти». У всіх трьох виданнях кожний матеріал проілюстрований, деякі тексти містять відео та діаграми.

Таблиця 1.1

видання	замітка	стаття	нарис	огляд	інтерв'ю	період	22
«День»	21	1	-	-	-	6 міс.	

«УНІАН»	18	4	-	-	-	1 міс.	
«Дзеркало тижня»	-	18	2	1	1	3 роки	

Розбираючи матеріали газети «День», маємо зазначити, що частіше розглядаються проблеми клімату. Описуються проблеми з льодовиками, їх танення через зміни клімату. *«У Гренландії від льодовика відколовся велетенський шматок, науковці винуватять потепління» (15.09.2020)*. Або різноманітні акції, наприклад, як в одному із матеріалів, який відзначився цікавою неординарною подією, де активісти перекрили дорогу до друкарень Ліверпуля і на Північ від Лондона з вимогою вжити невідкладних рішень проти глобальних змін клімату. *«У Великій Британії екоактивісти заблокували вихід кількох найпопулярніших газет» (06.09.2020)*. На другому місті проблеми водойм. Тобто кожний матеріал про забруднення річок, озер, морів і т. д. Дві головні теми, які описують журналісти – це або несправність кораблів, через що проливається паливні мастила у водойми, або заводи, відходи яких йдуть у річки, через несправність фільтрів. *«Забруднення нафтою акваторії у Чорноморії ліквідувати власника «Аметиста»» (09.01.2020)*. На третьому місті обговорюються теми повітря і сміття. Тобто скарги людей на якість повітря, або спеціалісти виклали дані про забруднення повітря, високий рівень токсинів і т. д. *«Столиця України зайняла третє місце у світовому рейтингу міст з найбруднішим повітрям» (11.10.2020)*. З приводу сміття, у більшості матеріалів подається інформація про те, як корисно використати сміття, аби його менше було на звалищах та на вулицях. *«В Ізраїлі аграрії знайшли застосування використаним медичним маскам» (07.11.2020)*. Та, авжеж, і не без подій про загоряння сміттєзвалищ. Четверте місце займає проблема лісів. Уважаємо ці новини є незмінними, рідко коли можна читати позитивні новини з цієї теми, у газеті «День», таких, на жаль, не знайшли, описуються або пожежі в лісах, або їх масова вирубка. *«У Греції навколо столиці вирують лісові пожежі»*

(09.09.2020). На п'ятому місці – проблема тварин, один матеріал був присвячений новині про порятунок дельфіна «Прикордонники врятували дельфіна з браконьєрських тенет» (15.09.2020). Але більшість матеріалів в газеті «День» за проаналізований період написані у жанрі замітка, лише один матеріал написаний у жанрі стаття, тобто публікування цих новин відбувається більше в форматі «повідомлення про подію», а не великі матеріали, які описують проблему, подають її аналіз та шляхи вирішення.

Рисунок 1.1 Проблеми, які описують у своїх матеріалах, про екологію, журналісти.

Розбираючи матеріали інтернет-видання «Дзеркало тижня», зазначемо, що найчастіше висвітлюються проблеми сміття та лісів. Серйозніше охоплюються теми адміністративної відповідальності, штрафи за викид сміття у заборонених місцях, тобто, не просто новина про подію чи ситуацію, а широко піднімається важливе питання. «Штрафи за сміття: в очікуванні істотних змін» (08.06.2018). Стосовно новин про ліси, знову ж таки, вирубка і пожежі. Також маємо матеріал, який поєднує в собі дві проблеми: клімат і ліси. «Пустеля «Гілея» (11.01.2019). На другому місці проблеми водойм. Описується не тільки про те, що десь засмічена річка чи

озеро, а й відкриваються нові місця, водосховища, канали, нові можливості для міст, де мізерне постачання води і т. д. «Можливості вдосконалення використаних підземних вод в Україні» (03.07.2020). Третє місце займає проблема клімату «Тривожні передвісники» (14.09.2018). І на четвертому місті проблеми повітря. Ця тема висвітлена найменше. Але, знову ж таки, мало матеріалів, але вони є якісними та ґрунтовними. Наприклад, матеріал про залучення людей переходити з автомобілів, які рухаються завдяки бензину, на електромобілі, щоб не засмічувати токсинами повітря «Епоха «зеленої» економіки» (27.12.2019). Також два матеріали із усього аналізу написані загалом про екологію. В інтернет-виданні «Дзеркало тижня» за проаналізований період не натрапили на жодну замітку, усі матеріали написані у аналітичних жанрах (статті, кореспонденції, огляди і т. д.). Не було таких матеріалів, де лише подавалася б якась новина, а навпаки увага зосереджувалася навколо розкриття теми, вирішення проблеми і т. д.

Рисунок 1.2 Проблеми, які описують у своїх матеріалах, про екологію, журналісти.

Розбираючи матеріали інформаційного агентства «УНІАН», зазначимо, що найчастіше описуються проблеми, які стосуються охорони тварин. Є матеріали, які містять одразу дві проблеми, такі як забруднення водойм і як наслідок – загибель морських тварин. «Вчені з'ясували що косатки часто гинуть через людську діяльність» (07.12.2020). На другому місці серед проблем – ліси. Знову ті ж проблеми – вирубка та пожежі. Третє місце посідає сміття та стан повітря. І на останньому місці, щодо висвітлення проблем екології, водойми. Більшість матеріалів написані у жанрі замітка, тому виглядають вони як звичайні новини. Без вирішення проблем, лише їх озвучення.

Рисунок 1.3 Проблеми, які описують у своїх матеріалах, про екологію, журналісти.

Підсумовуючи увесь моніторинг і аналіз матеріалів за досліджуваний період, зазначимо, що екологічна проблематика в медіа найчастіше подається у вигляді коротких новин, опису подій, які відбулися в той чи інший час. Матеріали, в яких подається більш ґрунтовний аналіз, розкриття проблеми, детальний опис, її вирішення або застереження, заклики і т. д. публікуються в меншій кількості. Тобто треба глобальніше розглядати це

питання, висвітлювати в медіа, щоб спонукати громадськість до певних дій щодо вирішення екологічних проблем, а не лише інформувати про них.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

1. Аналіз. Виходячи з проведеного моніторингу українських видань та взагалі змісту матеріалів про екологічну тематику, можемо сказати, що ця тема потребує детального розгляду. Це й зумовило написання власних матеріалів означеної теми.

2. Структура. Інформаційний продукт складається із 4 матеріалів.

У жанрі нарис «Може, все ж таки, покладеш це у смітник?» матеріал про засміченість вулиць і вплив на людей. Сьогодні видно неозброєним оком, що коїться на наших вулицях щодо їх засмічення різними відходами та непотребом. Тому обрана проблема є на часі.

Замальовка «Навіщо мені баки для сміття, краще вивезу його у поле» переповідає ситуацію із життя, стан однієї місцевості – початок поля за містом Буча Київської області.

Аналітичний огляд «Стан навколишнього середовища в Україні» – матеріал про загальний стан на сьогоднішній день екології України.

Аналітичний коментар «День навколишнього середовища» – матеріал про Всесвітній день навколишнього середовища.

3. Авторський задум. Було обрано цю тему, тому що вона є глобально важливою для збереження здорового природного середовища.

Це зумовило, по-перше, дослідження медіапростору щодо представлення теми та, по-друге, написання власних журналістських матеріалів.

4. Технічне та програмне забезпечення: використовувала Word, і телефон для фото.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Аналітичний звіт «Базове дослідження стану та напрямів розвитку екологічної політики України та перспектив посилення участі організацій громадянського суспільства у розробці та впровадженні політик, дружніх до довкілля» (період: 2018 – січень 2019). URL: https://www.irf.ua/wp-content/uploads/2019/12/baseline-research_report_publishing-dec-2019.pdf
- 2) Бочан І. О., Михасюк І. Р. Глобальна економіка: підручник. К. : Знання, 2007. С. 403.
- 3) Електронна бібліотека Інституту журналістики. Про екологічну журналістику. URL: journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=414.
- 4) Індекс. Екологічні проблеми в інформаційному полі. URL: <http://index.org.ru/journal/12/orehova.html>
- 5) Інформаційно-аналітичний огляд стану довкілля у Київській області за січень 2021 року. URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/EkoMonitoring/07042021/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BE%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D1%96%D0%BB%D0%BB%D1%8F%20%D1%83%20%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%81%D1%96%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%8C%202021%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83.pdf>.
- 6) Кравченко С., Костицький М. Екологічна етика і психологія людини. Львів : Світ, 2008. С. 104.
- 7) Крисаченко В. Екологічна культура: теорія і практика. К. : Заповіт, 2006. С. 352.
- 8) Кочинева А., Берлова О., Коленикова В. Экологическая журналистика: учебное пособие. М., 1998.

- 9) Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2018 році. URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Zvit/2020/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%89%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%83%202018%20%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96_.pdf
- 10) Огляд стану довкілля та ризиків для людей і бізнесу. Україна. 2020. URL: https://wwfeu.awsassets.panda.org/downloads/2020_web.pdf.
- 11) Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації». Указ Президента України №111/2021 від 23 березня 2021 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1112021-37505>.
- 12) Суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня». URL: <https://zn.ua>.
- 13) Указ Президента України «Про День довкілля» від 6 серпня 1998 р. № 855/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/855/98#Text>.
- 14) Українське незалежне інформаційне агентство «УНІАН». URL: <https://www.unian.ua>.
- 15) Шевченко О. В. Наукова думка про дослідження глобальних проблем людства. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 2018. Вип. 134. С. 27–40.
- 16) Щоденна українська газета «День». URL: <https://day.kyiv.ua/uk>.

- 17) Юрченко Л. І. Екологічні цінності в структурі екологічної свідомості й екологічної культури. *Мультиверсум. Філософський альманах*. К., 2009. Вип. 78. С. 229–237.

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

Може, все ж таки, покладеш це у смітник?

Незважаючи на те що міська інфраструктура дозволяє легко і без зайвих турбот позбавитись будь-якого сміття – сміттеві баки стоять на кожному кроці, на будь-який вибір, хоч для загального сміття, хоч для відсортованого для подальшої переробки – проте часто ми можемо побачити купи сміття у найнеочікуваніших місцях.

Хто ж винен у цьому? Комунальники, які не вивозять сміття вчасно, міська влада, що не опікується більш щільним розташуванням сміттєвих баків та урн, чи люди, які не думають про інших? Проблема є комплексною.

Міські комунальники не аналізують наповненість сміттєзбірників і не створюють пропозиції про збільшення обсягу ємностей конкретного місця збору, не збільшують частоту прибирання в найбільш заповнених місцях – на зупинках громадського транспорту, біля супермаркетів та інших місць скупчення народу. Люд, у свою чергу, не надто відповідальний і не опікується тим, щоб викинути недопалок чи обгортку саме у смітник, особливо якщо урна не стоїть «під носом», а до неї треба пройти 10 метрів. Так само часто можна побачити, що будівельне сміття чомусь складене купою біля баків для харчових відходів, хоча в Україні існують окремі правила вивезення будівельного сміття, залишків старих меблів та іншого габаритного непотребу. Оскільки ця послуга є платною, то пересічний мешканець вирішує зекономити і не сплачувати за неї (хоча на ремонт кошти знайшов же, і на нові меблі теж), тому і з'являються такі кладовища післяремонтних залишків, а двірники мають якось це все розгребти, щоб територія не перетворювалась на сміттєзвалище.

Є проблема і в роботі самих двірників – мала оплата праці на комунальних підприємствах не мотивує до якісної роботи, у двірники йдуть найчастіше або люди похилого віку, щоб заробити добавку до пенсії, і

відповідно не мають достатньо сил і здоров'я, щоб якісно прибирати досить великі прибудинкові території, або інші соціально незабезпечені категорії, які мають купу інших справ і намагаються нашвидкуруч зробити денний обсяг роботи за пару годин, щоб мати час на вирішення власних проблем.

Проте, на нашу думку, все ж основна проблема засміченості міських вулиць лежить у площині людської свідомості (чи, правильніше, її відсутності у певних випадках). Можна звинувачувати міську владу у недостатній кількості урн, а можна донести власне сміття до найближчого баку, ще й прибравши дорогою за іншими несвідомими містянами. Можна сортувати сміття, зменшувати використання екологічно небезпечних упакувань, ще й агітувати інших до відповідального споживання – а можна не задумуватись про наслідки засміченості і плисти за течією, поклавши вирішення екологічних проблем на владні структури.

Комусь важливий імідж міста, він не хоче, щоб сусіди та гості міста бачили вулиці засміченими, а хтось висипає купку лушпиння з-під насіння прямо під лавку зупинкового комплексу. Тому головна боротьба із засміченістю міських вулиць має полягати у донесенні до людської свідомості того, що за стан міста в цілому, за те, де гуляють наші діти та відпочивають наші батьки, відповідаємо, в першу чергу, ми самі. Насправді зовсім неважко хоча б просто не смітити, доносячи обгортки з-під морозива чи недопалки саме до смітцевого баку, бажано до порожнього, а не до найближчого переповненого, з якого вже висипається сміття назовні. Зовсім просто прибрати за своїм чотирилапим улюбленцем під час прогулянки в парку, щоб інший «вигулювач» собаки чи мама з малечєю не забруднили підошви свого взуття відходами життєдіяльності попереднього «перехожого». Але все це має закарбуватись у нашій свідомості, ми маємо усвідомити власну відповідальність за все, що відбувається навколо, і не перекладати її винятково на двірника чи начальника ЖЕКу.

Так існують незалежні від нас проблемні моменти, але ж існують і

механізми їх вирішення, такі як створення петицій до міської влади з вимогою встановити сміттєві баки для роздільного збору відходів ледь не в кожному дворі, такі як замовлення більшої кількості сміттєвих баків для вивезення сміття у місцевих компаній, які обслуговують будинки (так, це буде коштувати трошки дорожче, бо вартість послуги комунального сервісу залежить від кількості баків на подвір'ї, але чи варті зайві 5 грн в платіжці турботи, коли це вирішить проблему переповненості баків, рознесення вітром сміття дворами чи розтягнення його безпритульними собаками тощо?

Отже, проблема засміченості міських вулиць досить легко вирішується за наявності колективного бажання утримувати власне місто у чистоті. Коли людина усвідомить, що її житло не закінчується за дверима квартири чи будинку, що місто – то також є наш дім, де ми живемо, працюємо, відпочиваємо – тоді ми станемо уважніше відноситись до проблеми, думати, чи варто викинути папірець де прийдеться, а чи простіше покласти його до кишені і викинути пізніше в призначеному для цього місці. І чим більше ми будемо цим опікуватись, тим чистіше буде наше місто. А, спостерігаючи за нами, інші також почнуть задумуватись про це – теорію розбитих вікон ніхто не відміняв, і її зворотний ефект також. Тому кожне зусилля зі збереження чистоти нашого міста так чи інакше призведе до того, що нашим діям будуть наслідувати інші, хай поступово, але не зворотно. Тому давайте разом вирішувати проблему засміченості міських вулиць, бо це потрібно тільки нам і нашим близьким. То створімо ж комфорт і затишок для них.

Навіщо мені баки для сміття, краще вивезу його у поле!

Зранку, як завжди, я виходжу вигуляти свою собаку, але цього разу вирішую прогулятися за місто, де чисте повітря, чисті поля. Місце для

натхнення! – думаю я. Але, ще навіть не перетнувши межу за населеними пунктами, вже бачу купи сміття. Опинившись за містом, розумію, що натхнення прийде лише написати про проблему цього місця. Обабіч дороги тягнуться доріжки із пластикових стаканчиків, серветок, усіляких порожніх бляшанок. І чим далі я йду, тим більше сміття знаходжу. У кюветах накопичено мішків незрозуміло з чим, пластикові труби і навіть унітаз.

Рисунок 2.1

Рисунок 2.2

Рисунок 2.3

Здавалося б, єдине місце, де можна відпочити від бензинового сморіду, від пилу і автомобілів, насолодитися природою, що навіть оглядаєш навколо себе, чи ненароком не насмітив десь. Та, мабуть, я стикнулася з іншою психологією, наприклад, «О, ось тут чистенько, багато місця, тому вивалюйте швиденько!»

Моя собака лізе у кожен пакет, до кожної обгортки, не встигаю витягувати все це з її рота. Це досить небезпечно, тому що я ніби

знаходжуся у музеї відходів, де є кожен їх вид, а як ми знаємо є отруйні речовини, які завдають шкоди не лише ґрунтам, рослинам та повітрю, але й тваринам, наприклад, безхатнім, які прийшли знайти собі їжі.

Сміття все не закінчується з мого кола зору, і я вирішую йти далі, щоб дізнатися наскільки довгий цей, саморобний, лабіринт. Тепер переді мною багато старих речей, спідниці, сукні, взуття. Десь помічаю матраци та подушки, мішки з камінням та цеглою. Проходжу ще декілька метрів, бачу таку ж саму картину, посеред поля гори сміття. Роздається сильний вітер, і цього ж моменту, переді мною, пролітають пакети, пінопласт та інше сміття, яке легко підіймається вітром.

Рисунок 2.4

Рисунок 2.5

Рисунок 2.6

Вирішую поговорити з кимось із жителів поруч, аби дізнатися їхню думку про цю «картину», чи знають, що в них тут коїться. Стукаю в двері першого двору, до мене виходить літня жіночка:

- Добрий день, мене звати Даша! Я вас не відволікаю?
- Добрий, ні-ні, а що, щось трапилось?
- Я проходила повз ваші поля, бачу такі от пейзажі у вас тут, великі купи сміття, ви не знаєте звідки все це? Ніби місце не вечірок і великого натовпу людей, щоб так смітити.
- О, хоч хтось помітив. Це вже нове притягнули, до цього було більше сміття. Ми збиралися сусідами, ще люди з інших вулиць приходили, і молоді, і старі, усі. Прибирали усе, вивозили машиною. Бо у нас тут кіз пасуть, а де ж їх вести. Якщо і пройти ніде.
- А куди вивозили сміття?
- Так от тут поруч баки є, куди ми усі зазвичай виносимо своє. Що найголовніше, поруч же знаходяться, чого його тут кидати.
- Так ви казали, що це вже новий склад?
- А-а-а, так-так, приїздила якась машина, декілька ходок робила. Якщо ви бачили, там самі речі, таке враження ніби хтось просто вичищав дім. Повивозили старі речі і ось тут кинули бездумно.
- А був хтось, хто запобіг цьому? Чи може ви виходили.
- Це бачила моя онука, мене не було вдома. Більше не знаю.
- Так, а ви чи хтось інший зверталися до спецслужб або міської ради?
- Ми вже куди тільки не зверталися, і в соціальних мережах писали. Ніякого здвигу немає. Тільки, як я вже казала, власними силами. Прибирали самі, і, мабуть, це також будемо самі прибирати.

Тобто, нічим і ніким не контролюються поля міста Бучі. Немає виконавчих служб із перевітками або волонтерів, щоб прибирати території. Бо ніяк не реагують на проблеми сміття. Лише люди, які безкарно, без усілякої відповідальності засмічують живі місцевості. І, за сумісництвом, інші, які намагаються тримати території свого проживання у чистоті.

Стан навколишнього середовища в Україні

Охорона природного середовища в Україні відбувається згідно ряду нормативно-правових актів, які регламентують як систему захисту навколишнього середовища в цілому, так і визначають окремі нормативи та умови природокористування, забезпечення екологічності та нешкідливості, заходи щодо забезпечення безпеки природокористування та відповідальність за порушення норм.

Для визначення рівня дотримання норм охорони навколишнього середовища державні органи та громадські організації проводять моніторинг стану навколишнього середовища в Україні. Метою такої роботи є дослідження поточного стану навколишнього середовища.

Дослідження стану навколишнього середовища потрібне для визначення першочергових та невідкладних заходів щодо нормалізації його стану та запобіганню екологічним катастрофам, а також задля підвищення якості життя населення України в цілому.

Розглянемо основні характеристики стану навколишнього середовища України за 2018-2020 роки на основі офіційних даних моніторингу екологічного стану ресурсами офіційних організацій та громадських об'єднань. Навколишнє середовище України характеризується такими показниками:

1. Стан атмосферного повітря. Атмосферне повітря України підпадало під вплив різноманітних викидів. У 2020 році порівняно з 2019 відбулось збільшення викидів на 2,5%, а у 2019 порівняно з 2018 – на 2,3%. За 2018 рік в атмосферу викинуто 126,4 млн. тон діоксиду вуглецю, парникового газу, що впливає на зміну клімату, тобто на 1,7% вище аналогічного показника 2017 року. Отже, щорічно спостерігається зростання викидів у атмосферне повітря.

Обсяг основних хімічних компонентів, які надійшли в атмосферне

повітря від стаціонарних джерел за 2018–2020 роки, в середньому складає: оксид вуглецю (29,6% від загального обсягу забруднюючих речовин), діоксид та інші сполуки сірки (27,9 %), метан (18,0%), речовини у вигляді суспендованих твердих часток (12,6%) та сполуки азоту (9,6%). На всі інші забруднюючі речовини 2,1% від загального обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по країні. Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря під час експлуатації пересувних джерел забруднення, були: оксид вуглецю (74,9 %), діоксид азоту (11,6%), неметанові леткі органічні сполуки (10,1%), сажа (1,7% або 24,1 тис.т), діоксид сірки (1,3%).

2. Стан водних ресурсів. За результатами узагальнення даних державного обліку водокористування у 2018-2020 роках в середньому у поверхневій водні об'єкти скинуто 5540 млн м³ стічних вод, у тому числі: підприємствами промисловості – 3654 млн м³, житлово-комунальної галузі – 1521 млн м³ та підприємствами сільського господарства – 365 млн м³. Із загального обсягу скинутих у водні об'єкти стічних вод забруднені складають 18,17 %, нормативно-очищені – 20,41 %, нормативночисті без очистки – 58,81 % та шахто-кар'єрні води, що не категоріюються – 2,61 %. Основними причинами забруднення поверхневих вод є скид забруднених комунально-побутових і промислових стічних вод безпосередньо у водні об'єкти та через систему міської каналізації, а також надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин у процесі поверхневого стоку води із забудованих територій та сільгоспугідь. У територіальному розрізі найбільше забруднених стічних вод скидається у Дніпропетровській (33,76 %), Донецькій (17,93 %), Запорізькій (17,42 %) областях та у м. Києві (51,42 % від загального обсягу скидів в місті).

Серед основних забруднювачів є сполуки хрому, марганцю, азоту, сульфатні сполуки тощо. У переважній більшості річкових басейнів продовжує спостерігатися тенденція до зменшення або повної відсутності у

воді фенолів та нафтопродуктів, стабілізація вмісту сполук азоту нітритного та сполук цинку

3. Стан ґрунтів. Державна екологічна інспекція щорічно проводить аналізів ґрунту з визначення в них вмісту 20-ти видів агрохімічних показників, у тому числі забруднювачів (важких металів, радіонуклідів та залишків пестицидів). У зонах проведення сільськогосподарських робіт виявлено залишки пестицидів та агрохімікатів на 59,8% земель сільськогосподарського призначення. Аналогічно стану водних ресурсів, ґрунти отримують забруднюючі речовини також з навколишніх водних басейнів.

Отже, існує схильність до формування масштабних екологічних загроз, з яких можна виділити такі:

1) *Погіршення екологічного стану джерел водопостачання.* Основними джерелами питного водопостачання в Україні є поверхневі та підземні води, споживання яких становить відповідно 70% та 30%. Постійне використання джерел водопостачання в басейнах річок та з басейнів підземних вод в умовах значного тиску, спричиненого діяльністю людини на ландшафт водозбору та геологічне середовище, матиме негативний вплив на формування ресурсів та хімічний склад поверхневих та підземних вод. За даними моніторингу, у 2019-2020 роках Державної служби управління водними ресурсами Національної геологічної служби, Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Міністерства охорони здоров'я України, водні ресурси України не відповідали вимогам санітарних норм принаймні в розрізі одного показника. Навіть беручи до уваги фрагментовані дані моніторингу водних об'єктів, які за останні 30 років зменшились у 3-5 разів, симптоми забруднення поверхневих та підземних вод 25-30 років тому були в 2-3 рази меншими, що є ознакою масштабних змін їх якості, спричинених природними та антропогенними факторами.

2) *Збільшення забруднення ґрунтів.* Забруднення родючих земель

залишками агрохімікатів та викидами, що через стічні води надходять у землю.

3) Збільшення кількості промислових та побутових відходів.

Щорічно в Україні утворюється близько 450 мільйонів тонн відходів і лише 15% твердих відходів переробляється. Загальна кількість накопичених відходів в Україні становить понад 35 млрд. Звалища твердих відходів та інші сміттєзвалища займають 165 тис. га, це близько 2,7% території країни. Сьогодні в Україні відсутня ефективна система поводження з промисловими та побутовими відходами, тому існує ризик збільшення їх збору (на 7,2 млрд т, тобто 20-25% до 2030 р.).

4) Збільшення простору, необхідного для зберігання побутових та промислових відходів. Більшість звалищ побутових та промислових відходів не мають ефективних систем захисту від фільтрації та систем відбору токсичних фільтратів, і тому в більшості випадків вони є джерелом постійного забруднення поверхневих та підземних вод.

5) Забруднення атмосферного повітря. Викиди промислових підприємств, використання екологічно небезпечного комунального та приватного транспорту, неконтрольоване спалювання твердих відходів, опалого листя та інших відходів, які потребують переробки чи захоронення, викликають збільшення забруднюючих речовин у повітрі. Особливо це актуально для промислових регіонів України. Проблема викидів таких парникових газів, як діоксид вуглецю і метан, є першочерговою для Центрального та Південного регіонів.

З метою поліпшення стану навколишнього середовища РНБО України доручила Кабінету Міністрів розробити та затвердити Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2021 – 2025 роки, а також опрацювати ряд актуальних проблем, зокрема, створити план заходів щодо поетапного зменшення обсягів скидання надлишків зворотних вод у річку Інгулець, поліпшення якості води у басейні зазначеної річки,

Карачунівському водосховищі, водозаборі Інгулецької зрошувальної системи на період до 2025 року, опрацювати питання щодо вдосконалення економічного механізму фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; створення із залученням міжнародних організацій інтегрованої системи поводження з радіоактивними відходами в контексті зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему; визначення пріоритетів формування національної екологічної мережі у Генеральній схемі планування території України; запровадження сучасних методів очищення (демінералізації) шахтних вод та ряд інших актуальних питань з метою поліпшення стану навколишнього середовища та запобіганню екологічній катастрофі.

Також, за даними громадських організацій, варто вжити таких заходів:

1. Збільшення поверхні природних екосистем – лісів, луків, степів, боліт
2. Відновлення стану родючого шару ґрунту
3. Раціональне використання природних ресурсів, зокрема, продуктів харчування, а також впровадження принципів кругової економіки у всіх сферах людської діяльності, використання вторсировини та переробка залишків життєдіяльності
4. Зупинення накопичення залишків пластику в екосистемах і неконтрольованих викидів в природу тисячі хімічних речовин
5. Збереження водних ресурсів (у кількісному та якісному вимірі).

Таким чином, стан навколишнього середовища в Україні викликає занепокоєння і потребує ряду рішучих кроків для збільшення екологічності природокористування і підвищення якості життя.

Дослідивши основні проблемні моменти, що стосуються поточного стану та динаміки показників навколишнього середовища, зокрема, його окремих складових – водного середовища, атмосферного повітря та земельних ресурсів, можна дійти висновків, що, незважаючи на зусилля

екологів, динаміка є невтішною, більшість показників забруднення зростають. Хоча є і позитивні моменти – забруднення залишками нафтопродуктів та фенольними сполуками має зменшення, що є результатом спільних зусиль державних органів та громадських організацій.

Отже, потрібно вжиття заходів щодо подальшої екологізації життя, збільшення можливостей для використання екологічно безпечних матеріалів, розвитку мережі сортувальних станцій та переробних підприємств для вторсировини, таким чином, зменшуючи кількість твердих побутових відходів. Також потрібна державна програма зі стимулювання соціально та екологічно відповідальних підприємств, а також посилення контролю за викидами промислових об'єктів та використанням агрохімікатів та пестицидів. Отже, стан навколишнього середовища України є нестабільним та потребує роботи над його покращенням.

День навколишнього середовища

Охорона навколишнього середовища – це нова форма взаємодії людини з природою, тобто система державних та соціальних заходів (технологічних, економічних, адміністративних, правових, освітніх, міжнародних), спрямованих на гармонійну взаємодію суспільства та природи, охорону та відтворення природних ресурсів та діяльності громади від імені нинішнього та майбутніх поколінь. Сьогодні екологічні проблеми є одними з найважливіших і визначають рівень процвітання всієї світової цивілізації, тому привернення уваги до глобальних проблем людства у екологічній площині є важливим процесом, що має загальнолюдське значення і потребує підтримки на міжнародному рівні.

Однією з форм залучення уваги до екологічних проблем є щорічне проведення Дня навколишнього середовища, програма якого включає ряд заходів із поширення інформації про екологічні проблеми та напрями

зменшення їх впливу, а також має на меті залучення широких кіл громадськості до участі в екологічних проектах.

Всесвітній день навколишнього середовища відзначається кожного року 5 червня. Він був започаткований Організацією Об'єднаних Націй у 1972 році на Всесвітній конференції із захисту довкілля. Проведення цього дня спрямоване на ознайомлення світової спільноти з глобальними проблемами сучасності в сфері екології та можливими шляхами мінімізації екологічної шкоди.

Сучасні глобальні проблеми – це питання, що зачіпають інтереси всіх держав і націй, класів, соціальних груп, політичних партій і особливо кожної людини. Насправді це сукупність суперечливих процесів, що становлять зміст сучасної кризи світової цивілізації. Ці проблеми загрожують розвитку і навіть існуванню всіх країн світу і вимагають спільних зусиль для запобігання їх катастрофічним наслідкам. Учені виділяють два основних джерела сьогоденних глобальних проблем:

1) поглиблення суперечності між людиною та природою, що призводить до створення навколишнього середовища, їжі, енергії, природних ресурсів;

2) розширення зони суперечностей між народами, людьми загалом, що призводить до проблем війни та миру, захисту та розвитку духовного середовища, демографічного розвитку, боротьби зі злочинністю, міжнародного тероризму, поширення небезпечних хвороб тощо.

Серед найбільш вживаних концепцій кінця ХХ ст. як в науці, так і в повсякденному житті з'явилося поняття «екологія», що походить від грецького слова *oikos* – житло, місце проживання. Цей термін був введений у науковий ланцюг німецьким зоологом Ернстом Геккелем у ХІХ столітті. Спочатку цей термін мав означати науку, яка займається вивченням взаємозв'язку живих організмів з навколишнім середовищем.

Науковий аналіз екологічної проблеми можливий, якщо її не вважати простим кількісним збільшенням екологічних порушень, які мали місце в минулому. Якщо до негативних наслідків людської діяльності, що проявляються локально, він діяв самостійно і не викликав свого роду «ланцюгової реакції», безлічі впливів, то сьогодні аварія одного танкера перетворюється не лише на екологічну, а й соціальну катастрофу для узбережжя. Створення нових технологій та їх застосування у промисловому виробництві – це така соціально-технологічна потвора, до якої природа не була готова.

Екологічна діагностика стану планети вказує на появу ще одного важливого елемента взаємовідносин людини і природи, а саме: зміни, які людство робить у природі, стали глобальними. Діяльність людини, що змінює природу, пододала бар'єр дозволеного і почала впливати на біогеофізичну ситуацію на планеті. Як прямий наслідок цього, проблема «людина – природа» перетворилася на універсальну проблему, яка безпосередньо стосується людини, її здоров'я та добробуту. Проблема охорони природи перетворилася на проблему охорони навколишнього середовища.

Сьогоднішні глобальні проблеми – це низка процесів, що впливають на життя всього людства, і їх вирішення можливе лише завдяки зусиллям усіх народів, що населяють Землю. Більше того, глибина проникнення глобальних проблем у суспільне життя з часом зростає в геометричній прогресії. У процесі історичної еволюції людство вже дійшло до тієї межі, коли його існування в науково-технічному, соціально-культурному та природному середовищі без принципових перетворень основних принципів співіснування може призвести до руйнування людської цивілізації.

Глобальний характер нових проблем, що стоять перед світом, полягає не тільки в тому, що вони всюдисущі або пов'язані з особливою «біосоціальною» природою людини, а й тим, що інтернаціоналізація

суспільного життя створила такі якісно нові форми взаємодії, які суттєво вплинули на взаємозалежність таких процесів, як, зокрема, поступовий розвиток кожної країни.

Весь набір глобальних проблем можна згрупувати навколо трьох основних напрямків розвитку, що описують спосіб існування людей у міжнародному суспільстві. Це стосунки:

1. «людина-машина»,
2. «людина-культура»,
3. «людина-природа».

У кожній із цих систем загроза людству проявляється по-своєму. Зокрема, в системі «людина-машина» ризик виникає через використання таких видів енергії, як ядерна енергія, термоядерний синтез тощо. Наслідки роботи машин, що працюють на принципах самовдосконалення та самонавчання, абсолютно невідомі людям. До того ж існує загроза техногенних катастроф, які в тому числі можуть значним чином вплинути на стан довкілля (яскравим прикладом цьому є Чорнобильська катастрофа).

Система «людина-культура» впливає на основні особливості людського існування. На думку культурологів, скорочення культурного поля людини є загрозою для кожного. Зокрема, американський письменник Річард Пек вважає, що існує тенденція до втрати національних культур. Гвінейський поет Ельдор Проенс стверджує, що культурне наслідування припинилося. А. Вознесенський про це говорив чіткіше: «І зовнішня, і внутрішня духовність піддаються одній і тій же небезпеці: з падінням одного з них загине інший». Власне, це означає те, що люди з низьким культурним рівнем не схильні перейматись екологічними проблемами, опікуватись раціональним природокористуванням тощо.

Система «людської природи» еволюціонувала протягом тисячоліть. На початку історії людства в ній діяли табу, ритуали та культи, які адекватно забезпечували єдність природного та штучно створеного. Людина, яка

мислить синкретично, нічим не відрізняється від природного середовища. Тому підвищення культурного рівня суспільства впливає на екологічну самосвідомість людей.

Матеріалістичний погляд на світ не тільки сприяв створенню нових машин і механізмів, але й відокремлював людину від основ існування. Екологічна проблема відображає обмеження сучасного етапу розвитку людини і реалізується в процесах, які загрожують глибоким основам людського існування. Протягом історичного розвитку людства людина сприймала природу, навіть у прояві своєї всемогутності, як невід'ємну частину свого існування. На сучасному етапі, внаслідок нерозумного втручання людини в природу, остання все більше і більше починає проявлятися як потужна керована сила, яка може знищити все людство.

В останні двадцять років різко погіршилась екологічна ситуація, біосфера почала втрачати життєпридатність для людини, впливи зовнішнього світу почали накопичуватись в спадковості людей. Є дані про те, що «відплата» природи за порушення її законів на 30 відсотків вплинула на здоров'я людини. Сьогодні природні катаклізми забирають життя десятків тисяч людей. Зростає частота їх проявів. Техногенні катастрофи стають нормою життя людської спільноти.

Всесвітній день охорони навколишнього середовища є одним з основних способів, за допомогою якого Організація Об'єднаних Націй може привернути увагу світової спільноти до екологічних проблем та стимулювати політичний інтерес та дії. Він має на меті впровадити людський фактор у навколишнє середовище, створити можливості для людей у світі активно сприяти сталому та рівному розвитку, стимулювати розуміння того, що громади є головною рушійною силою зміни підходу до екологічних проблем та пояснити корисність партнерства. Усі країни та нації мали більш безпечне та процвітаюче майбутнє.

День навколишнього середовища існує і в Україні. Його відзначають щороку з 1999 року, відповідно до Указу Президента України «Про День довкілля» від 6 серпня 1998 р. № 855/98, який підтримує ініціативу Міністерства навколишнього середовища та ядерної безпеки України, і до якого долучаються та громадські екологічні організації.

У третю суботу квітня громадські організації проводять заходи, спрямовані на покращення стану навколишнього середовища: очищення джерел води, озеленення, охорона заповідних територій, поширення знань про природу.

У 2021 році День охорони навколишнього середовища в Україні (День довкілля) припав на 17 квітня, тому 17-18 квітня 2021 року у багатьох містах пройшли заходи з прибирання територій поблизу місць проживання, екологічно-просвітницькі лекції та інші заходи, присвячені Дню довкілля.

Екологічні проблеми є одними з найважливіших у сучасному світі, оскільки екологічні проблеми мають значний вплив на здоров'я людини та загальний стан навколишнього середовища. В умовах значного забруднення навколишнього середовища люди повинні виробити раціональний підхід до природних ресурсів, зменшити рівень забруднення, використовувати в повсякденному та професійному житті нешкідливі агенти та екологічно чисті товари та матеріали.

Взаємодія суспільства і природи є ключовим питанням політичного та соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства. У сучасних умовах, коли екологічна криза поширилася на цивілізований світ, нагальним завданням є, насамперед, об'єднання зусиль усіх країн із просвітництва громадськості про необхідність стійкого науково-технічного розвитку суспільства та невичерпного використання природи, охорони навколишнього середовища та відтворення, охорони здоров'я, державної безпеки, тобто формування екологічної свідомості людини.

Формування екологічної свідомості, що включає поняття екологічної моралі, є метою екологічного виховання, яке має бути добровільним та постійним протягом усього життя людини. Таким чином, проведення заходів в рамках Всесвітнього дня навколишнього середовища та національних днів довкілля, також застосування шляхів та механізмів формування екологічної свідомості дієво впливає на підвищення екологічної культури населення.

ВИСНОВКИ

Журналістські публікації щодо проблем екології представлені сьогодні в медіапросторі найчастіше новинними повідомленнями про «катастрофи» та ситуації, а не аналізом проблем, розглядом їх вирішення, та розслідування цих питань. Проведений моніторинг медіапростору засвідчив, що в матеріалах на екологічну тематику було дотримано окремих функцій медіатексту.

Інформаційна функція: надання відомостей про стан навколишнього середовища у вигляді звичайної інформації про події (замітки та деякі огляди), та подання відомостей про стан, ризики і т. д.

Просвітницька функція: знайомство з екосистемою, небезпекою, негативними наслідками і т. д., дотримано лише в аналітичних матеріалах.

Організаційна функція: вплив на людей, стимулювання до певних дій. Якщо суспільство хвилює стан екології, то новинні чи аналітичні матеріали означеної тематики мають вплинути на неї.

Контролююча функція: інформація про діяльність органів влади, підприємств, які впливають на стан навколишнього середовища, представлена лише в аналітичних матеріалах.

Тобто, виходячи з усього аналізу і проведеної роботи, підсумуємо те, що екологічній журналістиці треба використовувати усі можливості, задля того щоб донести до людей не лише інформацію про надзвичайні події, а й впливати на них, подавати вирішення, закликати до змін свого ставлення до навколишнього середовища.

Таким чином, представлений творчий доробок виконує усі означені функції і може бути представлений у регіональних медіа.